

ILABAN TI KARBENGAN ITI DAGA! ITANDUDO TI REBOLUSYON AGRARYO!

Iti sango ti nasaknap a pannakagagaw ti daga tayo, pannakatay ti kaipapanan ti panagulimek lattan.

Ita ti maika-16 a tawen ti Comprehensive Agrarian Reform Law. Daytoy ti reporma ti daga ti rehimen nga Aquino a napaneknekan tayon a kontra-mannalon. Kadagiti immuna ken simmarsaruno a rehimen, awan latta bukod a daga tayo. Babaen ti bogus a reporma iti daga, inlumlom da tayo dagiti nasukan-sukat a rehimen iti nasipnget a masakbayan.

Napunno ti CARP ti abut a paglusutan ti iskema a land-use conversion (panagbali ti pakausaran iti daga) ken kanselasyon kadagiti CLOA. Pumabor amin dagitoy kadagiti apo't daga. Adu kadatayo ti naikkan ti CLOA no pay rumbeng a tagikua tayon ti daga. Nangato ti amortisasyon ket adu ti saan a makabael nga agbayad. Adda sumagmamano kadatayo a nangisakad ti panagbayad iti namnama a matagikuan ti daga. Ngem makabayad wenno saan, ti kinapudno ket saan nga ited ti gobyerno ti daga kadatayo.

Nakarkaro a naipaidam kadatayo ti karbengan iti panagtagikua ti daga gapu iti awan-sarday a rikos ti panagbayad ti nangato nga amortisasyon ken dadduma pay a gastos.

Agtaltalinaed a timberland, forest zone wenno public land dagiti daga no pay nalawag a datayo ti nangbukat, nagsuksukay ken nangpadur-as kadagitoy.

Awan pulos panangbigbig ti gobyerno iti karbengan tayo iti daga. Ilatlatang na daytoy kadagiti dadakkel a burgesya komprador ken apo't daga, multinasyunal a korporasyon ken gangannaet a kapitalista.

Ti proyekto a kasaba ti kumplot ni Danding Cojuangco ken Gobernador Faustino Dy, Jr. ti kadakkelan a mangag-agaw iti daga tayo. Pagbalinen da a plantasyon ti kasaba ti 250,000 ektarya a daga ti intero a rehiyon. 'Saan kayo nga agdanag,' kuna da, ta dagiti laeng 'tiwangwang' a dagdaga ti mamulaan. Saan kano a masakop dagiti daga tayo.

Ngem ti mapaspasamak, gamgamruden da dagiti daga a naka-Transfer Certificate Title (TCT), Original Certificate Title (OCT), Certificate of Land Ownership Award (CLOA), dagiti naipauneg iti homestead. Maagaw uray dagiti nabayagen a nabayadan ti mannalon ti kuarta, ling-et ken dara!

Siguden a naipaidaman ti daga dagiti mannalon iti uneg ti bogus a CARP. Maag-agaw ti daga tayo ita nga agdama gapu iti panagmula ti kasaba. Aramaten ti gobyerno ken da Cojuangco ti amin a pamuspusan tapno maituloy ti proyekto.

Siguden a naipaidam ti daga kadatayo a mannalon iti uneg ti bogus a CARP. Maag-agaw ti daga tayo ita nga agdama gapu iti panagmula ti kasaba. Aramaten ti gobyerno ken da Cojuangco ti amin a pamuspusan tapno maituloy ti proyekto. Usaren da kas instrumento ti panaggamrud dagiti ahensya ti Department of Environment and Natural Resources (DENR), Department of Agrarian Reform (DAR), Department of Agriculture (DA), Land Bank of the Philippines (LBP) ken Board of Liquidators (BOL).

Iti kabuklan a panagtaray ti pakasaritaan, makita a magun-od tayo nga annakling-et ti tarigagay tayo babaen laeng ti agkaykaysa a panagtignay ken panangitandudo ti armado a dangadang. Masapul nga ibutaktak ti kinaruker dagiti kontra-umili a linteg ken programa ti gobyerno. Pasaknapen ti protesta manipud kadagiti baryo ken taltalon, agturong kadagiti ili ken syudad.

Iti sango ti sigurado a pannakapatalaw kadagiti dagdaga a pinadur-as ti mano a henerasyon, iti uneg dagiti manangpapatay a proyekto nga idurduron ti gobyerno dagiti dadakkel nga apo't daga ken ganggannaet a kapitalista, nainkalintegang nga agbaringkuas tayo. Nainkalintegang ti panangilaban iti karbengan iti daga a nagibukbokaan tayo amin a biag tayo, kaddua dagiti kakabsat, annak, kadara ken kadasig tayo.

Awan manamnama a panagtagikua iti daga iti uneg ti CARP ken aniaman pay a programa ken linteg iti daga ti reaksiunaryo a rehimen. Ti laeng siray ti namnama a matannawagan ti masa a mannalon ket adda iti uneg ti nailian demokratiko a rebolusyon. Iti kabuklan a pannakarippuog ti agdama a malakolonyal ken malapyudal a gimong a patpatarayen dagiti apo't daga, burgesya komprador ken among da nga imperyalista.

Babaen ti rebolusyon agraryo, maipatpatungpal dagiti minimum a panggep iti panangibaba iti usura, abang iti daga ken ramramit iti produksyon. Maipangato ti produksyon dagiti mannalon ken presyo dagiti produkto tayo. In-inot a mapakapsut ti bileg ti apo't daga ken ti kabuklan ti estado iti kaaw-awayan agingga iti pannakaipatungpal ti maksimum a panggep ti agreb — ti panagbigbig iti karbengan dagiti mannalon nga agsukay iti daga, ken panagnasyunalisa kadagiti daga a saksaklawen dagiti imperyalista ken dadakkel a burgesya komprador ken apo't daga.

Maipatungpal ti maksimum a panggep inton mapadisi tayon dagiti agtuturay ket maisukat tayon ti baro a gobyerno ti umili a marigrigat. Maipatungpal ti nasyunalisasyon ti dagdaga iti pagilian. Agserbin saan to para kadagiti sumagmamano, no di para iti sapasap.

Adda namnama tayo a mannalon. Ti panagkaykaysa ken pigsa ti intar tayo a sumilpo iti pigsa ti dadduma pay a magunggundawayan nga umili a Pilipino ti manggibus iti ginasut a tawen a pannakagundaway. Ita ta maag-agaw ti daga a pagbibigian ti kaaduan nga umili ti Cagayan Valley, lalo a naganagan ti kasasaad tapno iyabante tayo ti nailian demokratiko a rebolusyon agingga't balligi!

Iti sango ti sigurado a pannakapatalaw kadagiti dagdaga a pinadur-as ti mano a henerasyon, iti uneg dagiti manangpapatay a proyekto nga idurduron ti gobyerno dagiti dadakkel nga apo't daga ken ganggannaet a kapitalista, nainkalintegang nga agbaringkuas tayo

ITI INTERO A REHIYON TI CAGAYAN VALLEY

Kadakkelan a kaso ti panaggamrud iti daga

Saan a maan-anawa ti kinaagum iti daga ti kumplot nga Eduardo “Danding” Cojuangco ken Gobernador Faustino Dy, Jr.

Ti kabuklan a target a pamulaan ti kasaba iti Cagayan Valley ket 250,000 ektarya. Nangrugin daytoy iti 10 nga ili iti Isabela - iti Santa Maria, Cabagan, Santo Tomas, Delfin Albano, Quezon, Quirino, Mallig, Gamu ken Burgos.

Iti intero a pagilian, 1 milyon ektarya ti nakalatang a pamulaan ti kasaba ti multinasyunal a San Miguel Corporation (SMC). Dangiren ti proyekto a kasaba dagiti daga a suksukayen dagiti mannalon, titulado man wenno saan.

Mangrugrugin ti panagpamula da kadagiti ili ti Ilagan, San Mariano, Reina Mercedes, Cauayan, Benito Soliven, Santiago, Jones, San Agustin ken Cordon iti Isabela. Iti probinsya ti Cagayan, karaman ditoy dagiti ili ti Enrile, Piat, Iguig, Tuao, Solana, Sto. Nino, Gonzaga, Penablanca, Amulung, Lallo ken Alcala. Bagabag ken Diadi iti Nueva Vizcaya. Diffun, Saguday ken Aglipay iti Quirino.

Iti Memorandum of Agreement, naikeddeng ti SMC kas paragatang kadagiti kasaba. Ti gobyerno ti probinsya nga ibagbagi ni Gobernador Dy ti mangaywan iti “talna” kadagiti lugar a sakop ti

proyekto. Ken mangipatakder kadagiti kasapulan nga imprastruktura kas ti kalsada, rangtay ken dadduma pay. Agpautang ti Land Bank of the Philippines. Mangted ti tulong teknikal ti Department of Agriculture. Ti met Valley Planters Development Cooperative (VAPDECO) ti instrumento iti panagrektrut kadagiti mannalon tapno agmula ti kasaba.

Pananggundaway ti SMC

Awan pulos maganab ti mannalon a pagsayaatan iti proyekto a kasaba. Maymaysa laeng ti aglak-am iti proyekto— ti korporasyon ni Cojuangco nga SMC ken dagiti kakumplot na.

Maipatpatungpal ti proyekto babaen ti iskema a *contract- growing*. Pumabpabor daytoy kadagiti multinasyunal a korporasyon. Mailibre dagitoy iti panagpasueldo kadagiti mannalon nga agbalin kas mangmangged-talon iti plantasyon ti kasaba. Makaakup ti dakkel a ganansya babaen ti panagdiktat ti presyo ken kalidad dagiti produkto. Babaen ti *contract growing*, masigurado ti SMC ti pangalaan ti nalaka a pigsa't tegged ken naata a materyales para iti negosyo na.

Ti pudno a panggep ti SMC ket saan a ti pagsayaatan ti mannalon. No di ti panangpespes kanyada ti higante a tubo. Isu a kadagiti lugar a sakop ti *nursery* ti kasaba iti Quirino, Isabel, inlumlom ti SMC-Land Bank dagiti nagmula ti kasaba iti bisin ken sakit ti bagbagi. Saan da nga inted ti masapul a makinarya iti panagapit. Saan a nabayadan dagiti nagmula. Malunglungso dagiti kasaba iti uneg ti daga.

Panangagaw ti daga

Pasig a kinaulbod ti ilaslastog dagiti mangidurduron ti proyekto nga awan ti maagaw a daga. Ti kinaagpayso na, maagaw ti amin a dagdaga ti mannalon, titulado man wenno saan!

Maagawan ti daga dagiti mannalon nga addaan CLT, OLT ken dadduma pay a papeles. Maallilaw da a sumrek iti bogus a kooperatiba a VAPDECO kas mangmangged-talon. Alaen ti SMC, babaen iti VAPDECO, dagiti daga no saan a makabayad ti mannalon iti las-ud ti dua a nagsaruno a panagapit kas nakalanad iti MOA.

Agawen ken pamulaan ti SMC dagiti daga a nabayagen a napadur-as dagiti mannalon ngem agtaltalinaed a klasipikado kas forest zone wenno timberland. Kayat na a sawen, saan a mabalin a tagikuaen dagiti mannalon.

Pinairteng ti gobyerno ti pammutbuteng ken panangranggas kadagiti mannalon iti sakop ti proyekto. Kas kuna ti Gobernador, maituloy ti proyekto “uray isu’t pakatayak.”

Pampaneknek daytoy ti kinakontra-mannalon ti reporma iti daga. Tapno mapagserbian ti kasapulan ti maymaysa a multinasyunal a korporasyon, mapatalaw dagiti mannalon ken pamilya da manipud kadagiti daga a rumbeng a pagbiagan da. **B**

Hacienda San Antonio ken Hacienda Sta. Isabel

***Ti pakasaritaan ti
makapaneknek a saan a
ti kontra-mannalon a
reporma iti daga ti
mangipaima ti daga
kadagiti mannalon***

Ti 2,806 ektarya a daga ti Hacienda Sta. Isabel ken 11,370 ektarya a daga ti Hacienda San Antonio ket sakop ti pagmulmulaan ti tabako iti panawen ti kolonyalista nga Espanyol. Sigud nga agnanaed ditoy dagiti Ibanag ken Kalinga.

Manipud idi 1882, tinagikua daytoy ti Compania de Tabacos de Filipinas (TABACALERA) karaman ti dati a Hacienda San Luis iti Cauayan.

Adu a mannalon, pati dagiti aggapu iti Ilocos ken Abra, ti napan nakitegged gapu iti kari a matagikua da ti daga kalpasan ti 50 a tawen. Inanusan dagiti mannalon ti kinaranggas ken pananggundaway ti TABACALERA.

Inkeddeng da ti nakangatngato nga abang iti daga. Apagkatlo ti iyawat dagiti mannalon, nga isu't agbannog ken gumastos iti produksyon. Nagsuitik dagiti Kastila babaen ti nababa a presyo ti panaggatang ti tabako ken nababa a panagklasipika iti produkto da. Inkapilitan nga umutang dagiti mannalon iti TABACALERA no pay nangato ti interes. Naikeddeng ti kota. Sinnoman a saan a makaapit ti kota ket mabugbog ken malatigo.

Limmaban dagiti mannalon. Naiballigi da ti pannakaingato ti presyo ti tabako ken parehas a presyo no pay nagduduma ti klase na. Adda met kangrunaan a tarigagay da—matagikua ti daga a nagbambannugan.

Panagagaw ni Cojuangco

Ngem saan da a natagikua daytoy. Idi 1981, 100 a tawenen ket isu't panaggibus ti panagtagikua ti TABACALERA iti hacienda. Impaima ti diktador a ni Marcos ti hacienda iti ANCA a tagikua ti katalek na a ni Danding Cojuangco.

Pinanggep ti ANCA a pagbalinen kas mangmangged-talon dagiti mannalon iti hacienda. Pagbalinen na ti hacienda a pagmulaan ti kapas, kape, niyog, balatong ken yellow corn. Binuldoser ken pinuoran ti ANCA dagiti balay ken mulmula tapno mapatalaw dagiti umili sadiay. Simmaknap ti panagranggas.

Simmuporta iti laban dagiti mannalon ti adu nga umili iti uneg ken ruar ti pagilian. Naisina ken naibulgar ti rehimen a Marcos nga isu't gapu nga impauneg na daytoy iti PD 27. Panggep na a patalnaen ti gumilgil-ayab a panaglaban ti umili.

Napaatras dagiti mannalon ti ANCA. Nagballigi da iti laksiid ti nairteng a militarisasyon dagiti taw-an ni Marcos ken ti Gobernador idi a ni Faustino Dy, Sr. Nagtalinaed ken nangranggas da iti hacienda. Nasurok 30 a mannalon ti nagbuis ti biag iti panaglaban tapno matagikua ti daga.

Agtultuloy a panaggamrud

Manipud idi, mamin-ano a daras a ginandat ti gobyerno nga agawen ti daga dagiti mannalon iti hacienda babaen ti panagporklos. ngem no usigen a nalaing, panagagaw ti rehimen a Marcos ti panangipauneg na ti hacienda iti PD 27. Masapol da pay nga agbayad ti tinawen nga amortisasyon idinto a nalawag a kukua da dagiti daga. Ta dagiti appo da ti naglukat, ken intuloy dagiti simmaruno a kaputotan da ti panagpadur-as kadagitoy.

Ita, agtultuloy latta a maporklos ti daga. Babaen iti proyekto a kasaba dagiti sigud a kabusor da iti dasig: ni Eduardo Cojuangco ken ti agdama a mangibagbagi iti dinastiya ti Isabela, ni Faustino Dy, Jr.

Ar-aramaten ti amin a naglabas a rehimen agingga ita, a kakumplot ni Cojuangco, ti kontra-mannalon a reporma iti daga tapno ipaidam kadagiti mannalon ti karbengan da iti daga.

Ngem agtultuloy ti pakasaritaan ti panaglaban dagiti mannalon. Ti pannakidangadang dagiti mannalon ti HSI-HSA ket ti kapautan a dangadang iti panagtagikua ti daga iti pakasaritaan ti Cagayan Valley—123 a tawen. Ita, nakasagana da latta a lumaban iti kadakkelan met a kaso ti panaggamrud ti daga ti maymaysa a burgesya komprador iti pakasaritaan ti pagilian—ti proyekto a kasaba. **B**

MAAG-AGAW TI DAGA BABAEN TI PANAGEMBARGO

Hacienda Dimson-Zulueta

***Manipud idi panawen ti
Kastila agingga ita,
saan pay a matagikua
dagiti mannalon ti
suksukayen da a daga***

Kapada met laeng ti Hacienda Zulueta-Hacienda Dimson ti pakasaritaan dagiti dadduma pay nga hacienda, kas ti Hacienda San Antonio-Hacienda Sta. Isabel. Ti awag nga “Hacienda” ket mananggundaway a tatak nga inmarka idi pay panawen ti panagturay ti Kastila.

Kas ti dadduma pay nga hacienda, takiag dagiti mannalon ti nangbukat, nangsukay ken nangpadur-as iti naunday a panawen iti nalawa a daga ti Maluno Sur, Maluno Norte, Yeban Sur, Yeban Norte, Lucban, Placar (Sta. Cruz) ken Punit iti ili ti Benito Soliven, ken Zamora iti ili ti San Mariano, Isabela. Ngem idi simmangpet dagiti Kastila, naagaw dagiti daga manipud kadakuada.

Kalpasan ti panagturay ti kolonyalismo nga Espanyol, simmublat a nangtagikua iti Hacienda Zulueta-Maluno dagiti Pilipino nga apo't daga.

Panagari ti lokal nga apo't daga

Idi 1961, natagikua ti asendero a pamilya Dimson ti Hacienda Maluno. Rinugian ditoy ti panagmula ti unas. Para daytoy iti naitakder nga asukarera iti Yeban Sur. Nakaro ti pananggundaway kadagiti makitegged. Umaw-awat da ti nakababbaba a tangdan kada bulan.

Ranggas ken pammutbuteng ti inyablat dagiti asendero kadagiti masa. Kinargaan da ti armado a guardya ti Hacienda Dimson. Iti dadduma a paset, nagtalinaed ti sistema ti panagabang a tersia (apagkatlo ti apit ket mapan iti apo't daga) a rinugyan idi pay panawen ti Kastila. Kas sungbat, nagbukel ti unyon dagiti mangmangged. Kastoy ti kasasaad inggana't 1972.

Bogus a Reporma iti Daga

Kalpasan ti panagdeklara ti Martial Law ti rehimen a Marcos idi 1972, insayangkat na met ti PD 27, maysa a bogus reporma na iti daga, karaman ti daga ti Hacienda Dimson-Zulueta. Gibusan kano daytoy ti pananggundaway nga asendero a nangrugi idi pay panawen ti Kastila. Ngem nagtalinaed dagiti daga iti ima dagiti asendero ken gobyerno, ken awan latta't bukod a daga dagiti mannalon.

Naikkan ti Certificate of Land Transfer (CLT) dagiti mannalon a "nabunongan" ti saggatlo nga ektarya manipud iti 3,087 ektarya a daga ti hacienda. Ngem saan a kayat a sawen a kukuadan ti daga. Nangato pay a gatad ti kasapulan da a bayadan iti asendero. Bayadan da kas utang iti uneg ti 20 a tawen, kanayon ti 6% nga interes.

Idi 1975, kalpasan laeng ti nasurok a makatawen, imbabawi ti Department of Agrarian Reform ken Land Bank

**... adun ti
naibukbok a
bannog dagiti
mannalon iti
pananglukat
ken
panagpadur-as
ti daga iti
Hacienda. Isuda
a nagbannog ti
rumbeng nga
agtagikua
kadagitoy.
Ginamrud laeng
kadakuada
dagiti Kastila ti
daga da, ken
tinawid dagiti
asendero ken
gobyerno**

of the Philippines dagiti imbung da a CLT. Ta nagriro da kano ken adda masapul a baliwan. Kaaduan kadagiti mannalon ket nagisubli iti iggem da a CLT. No pay insubli da dagitoy, pinagbayad latta amin ida ti LBP. Ti Samahang Nayon, a bogus a kooperatiba iti uneg ti Masagana 99 ti rehimen a Marcos, ti nagkolekta ti amortisasyon manipud kadagiti mannalon.

Idi 1979, tapno maiparang a nangiwaras kano ti gobyerno ti daga, impablaak da iti dyaryo a maikkan dagiti mannalon ti Emancipation Patent (EP). Karaman ditoy dagiti mannalon ti Hacienda Dimson-Zulueta. Ngem nakasurat iti likod ti papel a kasapulan latta nga agbayad dagiti mannalon iti amortisasyon iti uneg ti 15-20 a tawen. Segun iti DAR, P8,000 kada ektarya ti bayad ti Class A (Zulueta) a daga. Ken P7,000 kada ektarya para iti Class B (Dimson) a daga.

Panagagaw babaen ti foreclosure

Iti uneg ti rehimen nga Aquino idi 1989, nagibunong manen ti DAR ti EP, malaksid iti Barrio Lucban. Nangrugi manen a nagbayad dagiti mannalon. Awan serbi manen dagiti immuna a bayad.

Kalpasan ti siyam a tawen, iti uneg ti rehimen nga Estrada idi 1998, nakaawat manen iti papel dagiti mannalon nga adda EP na. Kasla bomba daytoy a nangdayyeg kadakuada. Daytoy ti notisya ti pannakaembargo (foreclosure) ti daga da. Manipud idin, tinawen a makaw-awat dagiti mannalon ti notisya ti foreclosure gapu ta saan da kano a makabaybayad ti amortisasyon.

Kinaagpayso na, nagbaybayad dagiti mannalon ti amortisasyon iti uneg ti 27 a tawen! Nalawag a panangsuitik ken awan ligal a basaran na ti gandat ti gobyerno a panangembargo kadagiti daga.

Ngem ti kangrunaan iti amin, adun ti naibukbok a bannog dagiti mannalon iti pananglukat ken panagpadur-as ti daga iti Hacienda. Isuda a nagbannog ti rumbeng nga agtagikua kadagitoy. Ginamrud laeng kadakuada dagiti Kastila ti daga da, ken tinawid dagiti asendero ken gobyerno.

Saan nga ited ti gobyerno ti daga kadagiti mannalon. Ipaima na daytoy iti San Miguel Corporation ni Danding Cojuangco. Sakupen ti proyekto a kasaba ti kumplot a Cojuangco-Dy ti daga ti Hacienda Dimson-Zulueta. Ita a napukawen ti aniaman pay a namnama da a maaddaan ti daga, sanguen da ti baro a laban maibusor iti nasao a proyekto ken dagiti mangidurduron kadaytoy. **B**

ITI JONES, SAN AGUSTIN KEN SAN MARIANO, ISABELA Plantasyon ti Kape para iti Nestle

Interes dagiti dadakkel a multinasyonal a korporasyon ti ipangpangparuna ti reaksyunaryo a gubyerno, saan a ti karbengan iti daga dagiti mannalon

Idi 2001, nangrugi ti gandat ti Nestle Corporation a pamulaan ti kape ti 1,000 hektarya ti Jones, Isabela. Aramaten daytoy ti Nestle iti panagproseso ti Nescafe. Ita ket dumanon iti 160,000 ektarya ti sakupen ti proyekto, karaman dagiti ili ti San Agustin ken San Mariano iti nasao a probinsya.

Adu a kari ti panagdur-as ti insawang da dati a Mayor ti Jones a ni Jesus Sebastian, ni Gobernador Dy ken ti Nestle babaen ti tagapagsarita daytoy a ni Dave Santos. “Produktibidad” kano ti ited ti proyekto. Saan kanon a kasapulan nga agimport pay ti kape manipud iti sabali a pagilian no maimula daytoy iti Pilipinas.

Contract-growing

Ti panagpamula ti kape ket maipauneg iti iskema a *contract-growing* nga isu’t pamuspusan met laeng ti panagpamula ti kasaba iti Mallig Region.

Iti uneg ti kontrata ti panagpamula, ipautang ti Nestle ti kasapulan a teknolohiya, ramit ken amin a kasapulan dagiti mannalon. Tunggal ektarya ti kape, dumanon ti P25,000-P30,000 ti utangen da. Sabali pay ti utangen da kadagiti sumarsaruno a tawen para iti abono, pestisidyo ken dadduma pay tapno maaywanan dagiti mula.

Kontrata a mananggundaway. Ti “tulong” teknikal ken pinansyal ti ited ti Nestle; ti daga a nabayag a nagbambannugan ken ti pigsat’ tegged ti alaen da manipud kadagiti mannalon!

Babaen ti bangbangir a kontrata a pagganansyaan ti Nestle, mailibre ti korporasyon manipud iti “problema” ti panagtagikua ti daga ken panagpasueldo. Dumakkel ti ganansya, bassit ti gastos da. Isu da ti mangikeddeng ti bilang, kalidad ken presyo ti produkto manipud kadagiti mannalon nga agserbi kas para-aywan kadagiti mula. Saan da a problemaen no sadinno ti pagmulaan: iyawat amin ti lokal a gobyerno dagiti daga a klasipikado kas publiko a daga wenno “tiwangwang” a kuna da.

Panagagaw ti daga

Ngem saan a tiwangwang a daga ti sakupen ti Nestle. Kaaduan kadagitoy ket daga a naiklasipika kas *timberland* wenno *forestal areas*, wenno dagdaga a publiko, no pay nabayagen a nakapuwesto ditoy dagiti mannalon.

Iti Jones, San Agustin ken San Mariano, nasapa pay a paset ti 1950’s ket nakapueston dagiti mannalon sadiay. Kaaduan kadakuada ket dagiti setler a naggapu iti sabali a probinsya a nakadanon iti Isabela tapno aglukat ken agsukay ti bukod da a daga. Inanusan da nga agdalus ti nasamek a

kabakiran ken agtumba ti dadakkel a kayo babaen laeng ti wasay. Inturtured da ti napeggad a panagtrabaho kadagiti nasulineka a lugar tapno makapagpundar ti bukod da a daga ken makapagnaed sadiay.

Pinnulo a tawen ti naglabasen, nalawa a katalalanan ken bangkag ti napadur-as dan. Awan pay titulo nga iggem da gapu ta ipapaidam daytoy ti gobyerno iti laksid ti adu a reporma iti daga, karaman ti CARP.

Ket ita, saan a dagiti mannalon ti bigbigen ti gobyerno a makinkua ti daga. Iyawat da ti 160,000 ektarya para iti Nestle Corporation, iti nagan ti kuna da a “panagdur-as”!

Pananggundaway

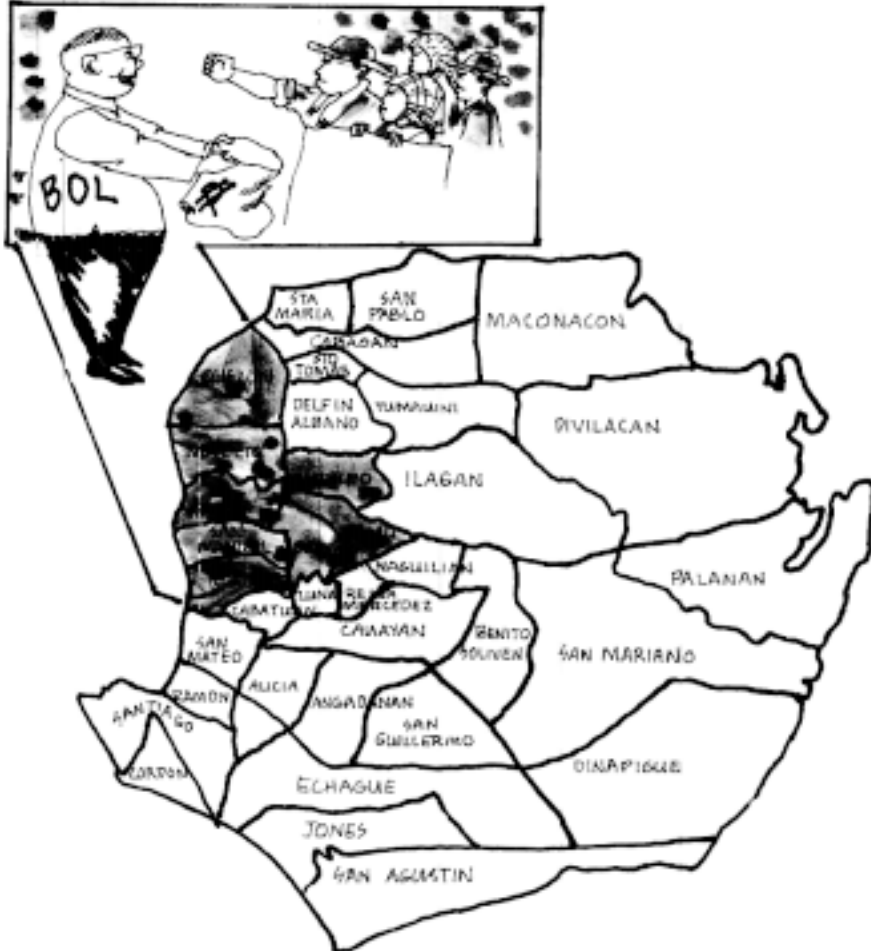
Sakbay pay a pinakaro ti globalisasyon ti kontrol ken pananggundaway dagiti dadakkel a korporasyon, siguden a nababa ti presyo ti kape. Ngem babaen ti panagpalawa pay ti pagmulaan ditoy Pilipinas, maipababa pay ti Nestle ti presyo daytoy no gatangen kadagiti mannalon. Malaksid a makapagkissay da ti gastos da iti uneg ti *contract farming*.

Naipasardeng ti panagpamula ti kape iti Jones idi sinuppiat dagiti mannalon daytoy a proyekto. Ngem ita, bibiagen manen ti gobyerno ken ti Nestle ti gandat da iti lumawlaw pay a paset ti Isabela. “Bayat nga adda agkapkape, adda latta manegosyo!,” daytoy ti ipangpangas ti tagapagsarita ti Nestle a ni Dave Santos.

Babaen ti panagklasipika ti gobyerno kadagiti nabayagen a suksukayen dagiti mannalon kas “timberland” wenno “forest zones”, ken panangipangruna iti interes dagiti dadakkel a korporasyon kas ti Nestle, naatap latta ti tarigagay dagiti mannalon nga agtagikua kadagiti daga da. Bayat a mapapaidaman dagiti mannalon ti daga, agtultuloy ti panaglabaan da. **B**

ITI 8 NGA ILI TI MALLIG REGION, ISABELA

Kinasuitik ti Board Of Liquidators

*Adu a palpalikaw, ngem
maymaysa ti kaipapanan
na: ti panangagaw ti
daga kadagiti
mannalon!*

Maag-agaw ti 64, 597 ektarya a daga dagiti mannalon iti Roxas, Gamu, Burgos, San Manuel, Aurora, Quirino, Mallig ken Quezon, Isabela babaen ti Board of Liquidators (BOL).

Pakasaritaa ti panangallilaw

Idi August 29, 1940, intuding ti rehimen ni Manuel L. Quezon ti nasao a daga kas lugar ti pakaiyakaran dagiti setler nga umili, ken dagiti rebel returnees, a naipauneg iti Mallig Plains Settlement Project. Idi 1950, naipaima dagitoy iti Land Settlement Development Corporation (LASEDECO), maysa a korporasyon.

Idi 1954, dagitoy a nalalawa a daga ken sanikua ti LASEDECO ket naiyakar iti Board of Liquidators, maysa nga ahensya iti uneg ti opisina ti Presidente. Sinnoman nga aplikante iti panagtagikua ti daga iti uneg ti linteg ti gobyerno ket kasapulan a dumalan iti BOL.

Ti BOL ti “agimbestiga” kadagiti mannalon no mabalin da nga agtagikua ti daga. Isu ti mangisigurado iti panagnaed dagiti tattao iti lugar a resettlement. Adu a palpalikaw. Kalpasan laeng ti “imbestigasyon” da a maikkan dagiti mannalon ti *Deed of Absolute Sale* nga ipasa manen iti Department of Agriculture wenno Department of Agrarian Reform. Ditoy laeng a maikkan dagiti mannalon ti Homestead wenno Emancipation Patent.

Iti tulagan dagiti ahensya ti gobyerno kas ti Board of Liquidators, Ministry of Agrarian Reform ken Bureau of Lands idi Oktubre 1976, napagkaykaysaan da a ti BOL ti pagdalan ti amin nga aplikasyon iti daga manipud iti nasao a panawen.

No pay adda katulagan a kasdiay, impauneg latta iti kontra-mannalon a reporma iti daga ti rehimen a Marcos ti dagdaga dagiti mannalon. Saan nga inlawag ti reaksiyunaryo a gobyerno ti mainaig ti panagiggem ti BOL kadagiti daga. Nangrugi a nagbayad dagiti mannalon ti nangato nga amortisasyon. Adda nagbayad iti Land Bank ken adda met direkta a nagbayad iti apo’t daga babaen ti OLT, kas ti nailanad iti reaksiyunaryo a linteg.

Panangsuitik kadagiti mannalon

Kalpasan ti mano a tawen a panagbayad dagiti mannalon ti amortisasyon, idi maala da koman ti sertipiko iti panagbayad da, kellaat a simrek iti eksena ti BOL iti panawen a sumaksaknap ti proyekto a kasaba: awan kano serbi dagiti panagbayad da, gapu ta awan pirma ti BOL! Inaklon met ti DAR a kontra-mannalon ket awan-serbi na amin a naited kadagiti mannalon a CLT ken EP.

Nagkuartaan la ngaruden ti gobyerno ti libre koma a proyekto ti settlement program, adda pay BOL a manggundaway manen kadagiti mannalon.

Arig na’t naigisar iti bukod da a manteka dagiti mannalon. Pagbaybayaden manen ti BOL ida gapu ta saan kano a dimmalan kanyada kas ti nabayag a naikeddeng ti linteg. Saan a bale no ngannganin a makaleppas dagiti mannalon iti panagbayad. Agulit da manen, ken nangatangato ti gatad a bayadan da ita!

Kontra-mannalon a reporma iti daga

Nalawag ti panangallilaw ti gobyerno ken panangpaidam na kadagiti mannalon iti karbengan iti daga. Ti naikeddeng a lugar ti settlement dagiti mannalon ken pamilya da ket rumbeng a naipaiman kanyada idi pay laeng, no talaga a ti kinatalged da ti panggep nga ited ti gobyerno.

Ken ita, iti likod ti bileg ti BOL a direkta nga idadauluan ti opisina ti Presidente a Gloria Macapagal Arroyo, rummuar ti pudno a pagserbian ti panagagaw ti daga dagiti mannalon. Ti nalawa a paset ti walo nga ili iti uneg ti BOL ket pamulaan ti kasaba ti kumplot a Dy-Cojuangco.

Awan manamnama dagiti mannalon iti BOL ken aniaman pay a linteg ken reporma iti daga ti reaksiyunaryo a gobyerno. Ilablaban da ti karbengan da iti daga a nabayagen nga ipapaidam kanyada ti gobyerno. **B**

ISABELA ENERGY SERVICES PROJECT

Panagagum iti nagan ti “panagdur-as”

Bumbumtak a kas bulkan ti pungtot ti umili iti Cauayan, Naguilian, Benito Soliven ken San Mariano

Maag-agum ti 61,000 ektarya a daga a suksukayen dagiti mannalon babaen ti proyekto a Coal Mining ken Isabela Coal Mine Mouth Power Plant. Maysa kadagiti kadadakkelan a proyekto a pang-enerhiya kalpasan ti Magat River Hydro Dam Project iti Ramon, Isabela.

Manangpapatay a proyekto

Sumakop daytoy iti nasurok 20,000 ektarya iti 26 a baryo iti uppat nga ili a pangalaan ti coal. Walo a baryo iti Naguilian, 12 iti ili ti Cauayan, 5 iti Benito Soliven ken maysa iti San Mariano. Dagus a maapektaran ti 10,000 a pamilya kadagitoy a baryo.

Adda iti likod ti proyekto dagiti ganggannaet a kapitalista ken ti Philippine National Oil Corporation (PNOC) a makin-iggem iti konsesyon iti panagminas ti 9,000 ektarya. Paset daytoy ti 15,000 ektarya a konsesyon ti panagminas ti Isabela Coal Consortium.

Sigud a nailasin ti 5,000 nga ektarya a pagmulaan ti kayo. Sigud a produktibo a daga a

pang-agrikultura, ngem mamulaan ti gmelina a mausar kas pangsungrod iti planta ti kuryente. Uppat ti maipatakder a planta ti karbon nga agtaray iti las-ud ti 25-30 tawen.

Nakitulag met ni Gobernador Dy iti ISELCO I ken II idi 2001 tapno masiguro a magatang dagiti mapartuat a kuryente.

Panangagum iti nagan ti “panagdur-as”

Masabidungan ti danum, angin ken daga kadagiti lugar a sakop ti proyekto. Makaited dagitoy ti naduma-duma a sakit iti tao kangrunaan iti bara. Daytoy ti nabayagen a napaneknekan dagiti umili iti dadduma a lugar iti pagilian a napagminasan dagiti dadakkel a korporasyon.

Dadaelen ti panagminas ti Cagayan River. Maapektaran ti minilyon nga umili nga agus-usar ditoy kas padanum iti taltalon ken pagkalapan.

Ngem ti kangrunaan nga epekto ti panagminas ken pannakaitakder ti planta ti karbon ket ti pannakaagaw ti daga dagiti

mannalon. Dakkel a paset ti 20,000 ektarya a pagminasan ket agrikultural a daga. Pagmulmulaan da ti pagay, mais, tabako, mani, natnateng, mehoras ken dadduma pay.

Sigud a saan a bigbigen ti gobyerno ti karbengan dagiti agsuksukay iti daga kadagitoy a lugar. Agtaltalinaed a daga a “publiko” ti klasipikasyon ti gobyerno. Naipauneg ti kaaduan iti Integrated Social Forestry, a manangallilaw a proyekto ti gobyerno a mangpapaidam iti karbengan dagiti mannalon nga agtagikua iti daga. Iti uneg ti panagminas ti karbon, maipaima ti daga iti ganggannaet a kapitalista ken kadagiti lokal a kakumplot na kas kenni Gobernador Dy.

Masarakan iti Isabela ti kadakkelan a deposito ti lignite coal wenno karbon iti pagilian. Ti kuna dagiti mangidurduron ti proyekto, para kano iti panagdur-as ti rehiyon ti coal mining. Maaddaan ti pangalaan ti kuryente dagiti umili. Awan kano dakes nga epekto ti panagminas. Bayadan da kano dagiti mannalon a mapatalaw manipud iti daga da.

Panagtuloy iti laban

Ngem saan nga agpaallilaw dagiti umili. Nairteng a supsupiaten dagiti mannalon, tao ti simbaan ken adu pay a sektor ken grupo iti rehiyon ken pagilian ti coal mining. Kuna ti maysa a mannalon iti Cauayan, “Ilaban ko ti dagak agingga’t patay.”

Saan a kasapulan dagiti mannalon dagiti proyekto a makadadael iti salun-at, aglawlaw ken mismo a biag. Kalpasan ti mano a tawen a panagtrabaho da iti daga, saan a panagminas ti rumbeng a sagrapen da. No di ti kinatalged iti daga a nagbannogan.

Masapul a malabanan ti pannakadadael ti aglawlaw. Ti salun-at. Kangrunaan iti amin, masapul nga ilaban ti karbengan iti daga a gangamruden ita dagiti ganggannaet a korporasyon, ti gobyerno ken dadakkel nga apo’t daga. **B**

ITI STA. ANA - APARRI CORRIDOR

Cagayan Special Economic Zone Authority

Saan a mabigbig ti karbengan dagiti mannalon tapno maipatungpal ti engrande a proyekto ti pamilya Enrile

Saksakupen ti Cagayan Special Economic Zone ti 10,000 ektarya iti Sta. Ana ken Gonzaga. Ken 10, 000 ektarya iti Fuga Island. Kaaduan kadagitoy ket daga a nabayag a trabtrabahoen ken pinadur-as dagiti mannalon ken pamilya da, no pay agtaltalinaed a daga a publiko ti klasipikasyon ti reaksyunaryo a gobyerno.

Dagiti kari ti panagdur-as

Naitakder ti CSEZA babaen ti linteg nga RA 7922. Inyumang daytoy iti Kongreso ti dati a Kongresista Juan Ponce Enrile, Sr. ket naaprubaran idi 1995. Saklawen na ti intero a munisipalidad ti Sta. Ana ken dagiti isla ti Fuga, Brit ken Mabbag iti munisipalidad ti Aparri.

Idi Mayo 1996, nangrugi ti panangipatakder ti pagsangladan a Port Irene iti Sta. Ana. Iti agdama, agserserbi daytoy kas kampo ti Philippine Navy. Pinatarimaan ti kalsada ken komunikasyon. Nabuldozer dagiti turod a pagipatakderan ti opisina ti JAKA a kumpanya ni Enrile.

Ti baryo ti Fuga ket pagbalinen a lugar a pagpasyaran dagiti turista ken pangipatakderan kadagiti nalalag-an nga industriya.

Panangagaw ti daga

Sigud nga ag-agawen dagiti apo't daga kas kenni Alfonso Lim ti daga dagiti mannalon sadiay. Ni Lim ket nasinged a katalek ti diktador a Marcos. Kalpasan a nasekwester daytoy manipud kanyana idi 1996, naipaima met ti daga kenni Tan Yu, maysa met a dakkel a burgesya kumprador.

Pinatituluwan dagitoy nga apo't daga dagiti puesto a pinadur-as dagiti mannalon iti Casambalangan ken Zinungan iti Sta. Ana ken San Jose iti Gonzaga. Pinatalaw met dagiti armado a bunggoy ni Tan Yu dagiti mangngalap iti Fuga.

Manipud pay 1996, mapatpatalaw dagiti mannalon babaen ti puersado a panagatang kadagiti titulado a daga. Saan a mabayadan no klasipikado a forest zone wenno public land.

Itatta, gandat ti pamilya Enrile nga ipauneg iti CSEZA amin a daga kadagiti ili ti Aparri, Sta. Ana and Gonzaga a saan pay titulado. Amin a daga a sakup ti CSEZA ket mailaksid iti CARP.

Gandaten da pay nga inayon dagiti ili ti Baggao, Gattaran, Lallo, Sta Teresita ken Buguey.

Kontra-mannalon nga estado

Nalawag ti ima ti reaksyonaryo a gobyerno iti panangagaw iti daga. Babaen kadagiti linteg, kakumplot da dagiti dadakkel nga apo't daga tapno ikalinteg ti panangala kadagiti dagdaga.

Saan a bigbigen daytoy ti bannog ken sakripisyo dagiti mannalon. Uray no adun a reporma iti daga ti iwarwaragawag da, saan na a maipatungpal daytoy ta dagiti met laeng dadakkel nga apo't daga ken burgesya komprador ti bumukbukel iti estado. **B**

Babaen ti CSEZA, kuna dagiti mangidurduron ti proyekto, maallukoy dagiti agpupuonan a ganggannaet ken umadu ti trabaho para kadagiti tattao sadiay. Impatakder da ti Cagayan Export Processing Zone (CEPZ) a no sadinno ket maiproseso dagiti pang-eksport a produkto.

ITI CORDON, ISABELA KEN DIADI, NUEVA VIZCAYA

HACIENDA SANDOVAL

*Dagiti mannalon ti
rumbeng nga
agtagikua iti daga a
suksukayen da*

Sakbay pay ti Maikadua a Gubat ti Lubong, nakaposisyonon dagiti mannalon iti 15,303 ektarya a daga iti Nueva Vizcaya ken Isabela. Naggapu da pay iti sabali a lugar kas ti Ilocos ken Abra. Adda met dagiti sigud nga agnanaed iti Cordon ken Santiago, Isabela.

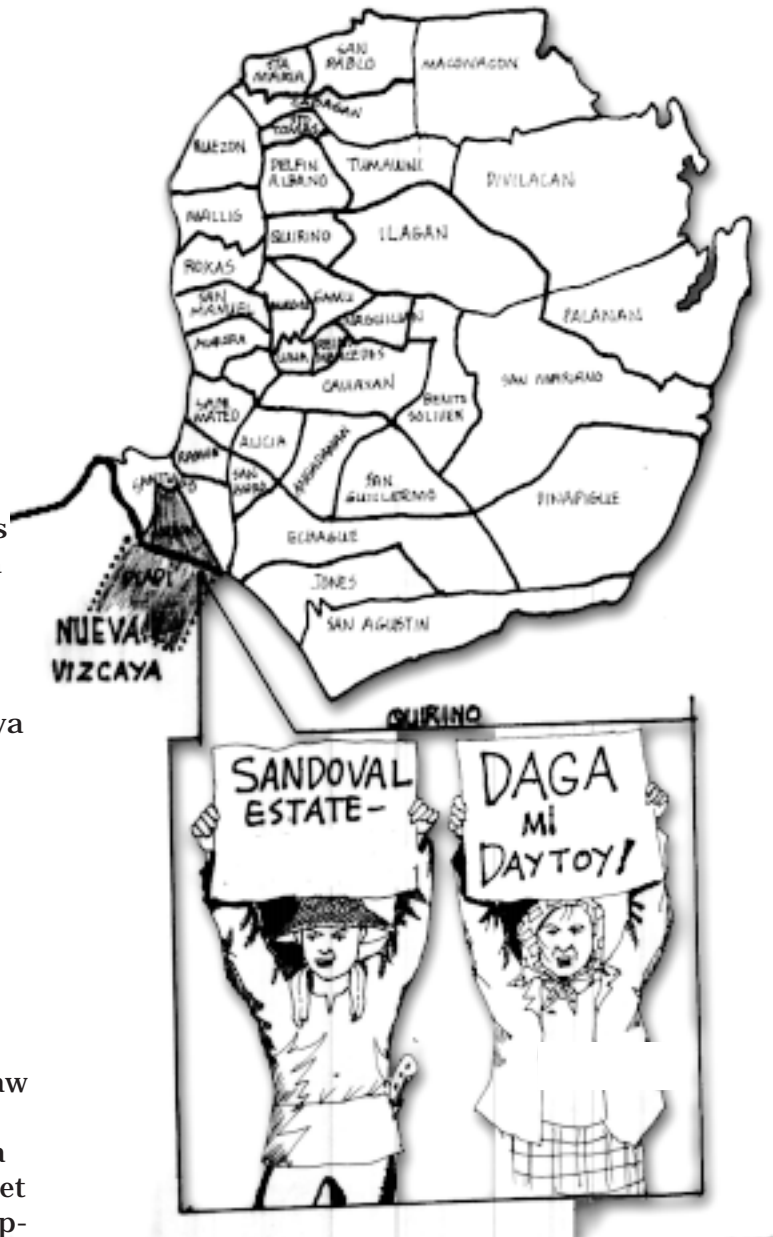
Ngem sinakop dagiti kolonyalista nga Espanyol dagiti daga da. Kalpasan ket naipaima kadagiti katalek ti Kastila a pamilya ti Bayaua.

Idi pay laeng met 1953 a nangrugi a nagpetisyon dagiti mannalon nga ideklara ti gobyerno a mabalin a tagikuaen ti daga sadiay. Ngem saan a pulos a sinungbatan ti gobyerno daytoy a dawat dagiti mannalon.

Panag-iinnagaw dagiti apo't daga

Manipud 1961, tallo a grupo ti agiinnagaw iti daga a nagbannugan dagiti mannalon. Ni Casiano Sandoval a nanggatang kano ti daga kenni Clemencia Bayaua ti maysa. Kasta met ti agtawid iti tagikua ni Bayaua. Ken ti Philippine Cacao and Farm Products Corporation (PHILCACAO) a tagikua ti pamilya ti dati a Presidente Marcos.

Agririri dagitoy a partidos no pay nalawag a dagiti mannalon ti immuna ken nabayagen a nagsukay iti daga, nga isu't basaran a matagikua da koman dagitoy.

Kasingin ti panagririri da ti makaulaw a klasipikasyon iti daga.

Pana-panawen nga iklasipika ti gobyerno ti daga, basar iti ikeddeng a pakasapulan ti interes dagiti dadakkel nga apo't daga ken burgesya komprador. Kastoy ti inaramid dagiti ahensya ti gobyerno.

Idi Enero 30, 1967, inklasipika ti Bureau of Forest Development (BFD) ti daga kas kabakiran wenno daga a saan a mabalin a tagikuaen. Paset daytoy ti Magat Reforestation Project.

Idi 1979, inklasipika met manen ti BFD kas daga a mabalin a matagikua (public land) daytoy. Ngem binaliwan na daytoy idi 1981 ket inklasipika na kas timberland. No pay nalawag a napadur-asen dagiti daga, inrekomenda pay ti Department of Environment and Natural Resources a pagserbien para iti Magat Dam ken Baligatan Watershed.

Idi 1981, naitinnag ti desisyon ti korte mainaig iti daga dagiti mannalon: pagbibingayan dagiti apo't daga ken gobyerno ti daga da! Maala ti Bureau of Lands ti 1,750 ektarya iti Planas ken Capirpiriuan ken 5,661 para iti Bureau of Forest Development. Sangaribu ektarya iti Wigan, Camarao ken Kakilingan ti bingay dagiti paratawid da Bayaua; 4,000 ektarya met iti San Pablo, Butao, ken Arwas para iti PHILCACAO.

Dua ribo ektarya iti Vulcan ken Rizaluna ti alaen dagiti paratawid dagiti Sandoval. Ken 892 ektarya iti Dallao, Taliktik, Villa miemban para kenni Atty. Jose C. Reyes.

Uray sangkakelleng, awan nabati kadagiti mannalon a pudno a makinkukua iti daga!

Iti sango ti nalawag a panangallilaw ti BFD ken DENR, impauneg da daytoy iti kontra-mannalon a reporma iti daga idi 1989. Ngem Integrated Social Forestry ti naipatungpal ditoy. Dagiti mannalon ket maipauneg iti proyekto ti gobyerno a Magat Reforestation Project. Agnaed da ditoy ngem saan a mabigbig ti panagtagikua da kadagiti dagdaga.

Panagsakup ti proyekto a kasaba

Maag-agaw ti 15,303 ektarya a daga dagiti mannalon tapno pamulaan ti kasaba ti kumplot a Cojuangco-Dy. Dagiti daga a nabayag a suksukayen ken pagbibigian dagiti mannalon ket karaman kadagiti "tiwangwang" kano wenno publiko a daga.

Agtultuloy ti pannakidangadang dagiti mannalon iti Sandoval Estate para iti pudno a reporma iti daga! **B**